

Otepää Maarja kirik sai
oma praeguse kuju
19. sajandi lõpukümnendel.
(Foto: H. Pärdi, 2017)

ALEVITE PÄRLEID

TALVEPEALINN OTEPÄÄ

Heiki Pärdi

FOTOD: HEIKI PÄRDI

Muinasaegse maalinna lähedale, Otepää kihelkonnakiriku ja Pühajärve mõisale kuuluva Nuustaku kõrtsi ümber, hakkas alevik kujunema 19. sajandi teisel poolel. 1884. a õnnistati Otepää kirikumõisas sisse EÜSi sinimustvalge lipp, millest hiljem sai Eesti rahvus- ja riigilipp. 1899. aastaks oli Nuustaku nime kandev alevik kasvanud jõudsasti: inimesi elas siin juba 1564 ning maju loendati 180 ringis. Omavalitsust asulal veel ei olnud, alluti Pühajärve mõisale ja siinset elu korraldas mõisavalitseja A. Sturm.

Tolleaegses alevikus õitses käsitöö ja kaubandus, siin oli 19 erinevat poodi, sealhulgas raamatukauplus. Pikk ja mitmekesine oli käsitööliste loetelu: 4 ehitusmeistrit (A. Fuchs, J. Patsmann, K. Poogen ja B. Feder), 7 rätsepat, 7 kingseppa, 4 seppa, 5 pottseppa, 1 kellassepp, 1 plekksepp, 2, sadulseppa, 2 mütsiseppa, 1 klaassepp, 4 tislerit, 1 maaler, 2 treialit,

2 pagarit ja 1 lihunik. Lisaks neile oli siin veel A. Kruuse ahjukahlitööstus, T. Karuse orelitöökoda ning O. Zastrovi tuuleveski. Mõni aasta hiljem oli Nuustakul ka oma meierei ja nahaparkimiskoda. Kesknapdalati tegutses siin turg, alates 1908. aastast oli turupäevi juba kaks – teisipäev ja neljapäev. Avatud oli kõrts ja teemaja, laupäeviti ka avalik saun.

> Üks väheseid enam-vähem eheda välisilme säilitanud hooneid 19. sajandi lõpust Otepääl on vanabalti tüüpi maja peatänava ääres (Lipuväljak 8).
(Foto: H. Pärdi, 2017)

< Vanemate elu- ja ärihoonete hulgas on üks paremini säilinud maju Pühajärve tee alguses.
(Foto: H. Pärdi, 2017)

< Eesti esimese maagümnaasiumi hoone ehitati 1909. a Otepääle, praegu asub siin muusikakool.
(Foto: H. Pärdi, 2017)

< 20. sajandi esimeste kümnendite ehitisi ei ole Otepääl kuigi palju säilinud. Üks esinduslikumaid hooneid on 2004. a Reede Villaks ümber ehitatud maja (Pühajärve tee 3). (Foto: H. Pärdi, 2017)

< 1920. aastail ehitatud suuremas elumajas (Virulombi 15) on pärast 2007. aastal tehtud ümberehitust neli moodsat korterit.
(Foto: H. Pärdi, 2017)

1908. a oli alevikus juba 260 puu- ja 6 kivimaja. Nuustakul oli oma apteek, siin töötas ämmaemand ja velsker, tegutses mitu kooli: kirikukool, valla-kool, ministeeriumikool ja progümnaasium. Ka seltsielu oli ärgas, eelkõige tänu kooliõpetaja G. Wulffile, kes asutas ja oli juhtivalt tegev kohalikus põllumeesteseltsis, karskusseltsis ja haridusseltsis. Tema eestvedamisel asutati ka Nuustaku hoiuühisus. 1919. a sai Nuustaku iseseisva alevi õigused, 1922 nimetati alev ümber Otepääks.

1934. a oli Otepääl elanikke 2015, elumaju 385, sealhulgas 355 puumaja, 20 kivimaja ja 10 segamaja. 1936. aastal anti Otepäele linnaõigused.

Otepää hoonestus on 20. sajandil kaks korda tõsiselt kannatada saanud – suurpõlengus 1926. aasta suvel ning Teise maailmasõja ajal, kui augustis 1944 hävis ligi pool Otepää hooneist.

Väga oluline aeg Otepää jaoks oli aastail 1950–1959, mil siin asus samanimelise rajooni keskus. See aeg oli küll päris üürike, ent siis kerkis

linnasüdamesse mitu tähelepanuväärset esindushoonet: kultuurimaja, täitevkomitee ja kaubamaja. Lisaks ehitati siia mõned kivist korterelamud ja ühtteist veel. Hiljem mõjutasid kohalikku arhitektuuripilti kõige rohkem siinsed suurimad ettevõtted autoremonditehas ja piimatööstus, kes ehitasid oma töötajaile suuremaid kortermaju Kopli ja Munamäe tänava kanti. Otepää linnapiirist väljaspool, ent sisuliselt siiski siinsamas Tehvandil paikneb Eesti suurim talispordikeskus, mille üheks märgiliseks hooneks on 1978. a arhitektide

~ Kunagise Otepää rajooni täitevkomitee suurejoonelise hoone, mis valmis 1957. a, projekteeris arhitekt K. Aarman. Samasugused ehitati ka Orissaarde ja Vastseliina. (Foto: H. Pärdi, 2008)

> 1930. aastate algul ehitatud 8 korteriga puumaja (Pärna 2A) on kenasti korda tehtud. (Foto: H. Pärdi, 2017)

> 1920. aastail ehitatud elumaja (Mäe 29) jääb silma omalaadse jämeda nurgatorniga. (Foto: H. Pärdi, 2017)

> Sõjas maha põlenud hoonete asemele ilmselt arhitektiprojekti järgi 1946–1949 ehitatud esimene uus kortermaja (Kopli 5). (Foto: H. Pärdi, 2017)

> Üks nõukogudeaegse rajoonikeskuse kohustuslikke hooned oli kultuurimaja. Stalinistlikus stiilis Otepää kultuurihoone (Virulombi 2) on ehitatud ilmselt Eestis tehtud projekti järgi 1950. aastate algul. (Foto: H. Pärdi, 2017)

> Otepäele kui rajoonikeskuse ehitatud järelstalinistlikus laadis ametihoone (Pühajärve tee 1) on kenasti korda tehtud, ent üldilmet rikuvad plekist katuseuugid. (Foto: H. Pärdi, 2017)

> Linnasüdamesse 1950. aastail ehitatud soliidne 8 korteriga elamu (Tartu mnt 6). (Foto: H. Pärdi, 2017)

< Eestiaegses vaimus Pühajärve restorani projekteeris 1957. a arhitekt M. Kass-Roosna. 2008. a juurdeehitatud hotelli projekti tegi arhitekt A. Lunge. (Foto: H. Pärdi, 2017)

< Väga ehedalt säilinud ridaelamu (Kopli 8A), mille tüüpprojekti EK-8 tegid arhitektid M. Port ja R. Urb 1959. a. (Foto: H. Pärdi, 2017)

< 1950.–1960. aastail ehitati Eesti külates ja väikelinnades kõige enam traditsionalistlikus laadis elumaju nagu seegi Otepääl, aadressiga Pikk 23. (Foto: H. Pärdi, 2017)

< 1960. aastate minimalistlikus stiilis eramute parimaid näiteid on H. Russaku projekteeritud maja Pikk 25, mis on erakordselt ehedalt säilinud. (Foto: H. Pärdi, 2008)

< Modernistlik elamu aastast 1975 (Kalda 2). (Foto: H. Pärdi, 2017)

P. Jänese ja T. Melliku projekti järgi valminud omapärase sõdurikujulise põhiplaaniga üleliiduline suusaspordibaas. 2010. a ehitati suurte rahvusvaheliste võistluste tarbeks põhjalikult ümber ka suusastaadion. 1996. a kerkis lähedale Karupesa hotell ning 2000. aastail ehtasid sinna oma moodsad elamud olümpiavõitjad A. Veerpalu ja K. Šmigun-Vähi ning medali-mees J. Mae.

Ka Otepää keslinna on viimastel aastakümnetel püstitatud mitmeid ehituskunstiliselt silmapaistavaid hooneid. Aastail 2000 ja 2003 ehitati arhitekt T. Reinu projekti järgi gümnaasiumi juurdeehitus ja spordihoone, 2006 valmis arhitekt Uko Künnapu tööna moodne külastuskeskus ja 2007 minimalistlik turupaviljon, 2012. a järgnes arhitekt Andres Lunge projekti järgi ehitatud kiirabi-jaama hoone. Kõige uuemaist arhitektuuriteostest püüavad pilku Pikale tänavale, mahalammutatud piimatööstuse hoonete asemele kerkinud kaks valget funktsionalistlikku elamut, mille autor on arhitekt E. Urbel.

KASUTATUD ALLIKAD:
Richters Baltische Verkehrs- und Adressbuch. I Band, Livland. Herausgegeben von Adolf Richter. Riga 1900
Kalm, M. Valgamaa XX sajandi arhitektuur. Muinsuskaitseamet i arhiiv.

^ Omapärase sõrikujulise põhiplaaniga kunagine üleliiduline suusaspordibaas Tehvandil ehitati arhitektide P. Jänese ja T. Melliku projekti (1974) järgi valmis 1978. a. (Foto: H. Pärdi, 2017)

> 21. sajandi juhatas Otepääl sisse arhitekt T. Reinu projekti järgi aastal 2000 valmis ehitatud gümnaasiumi juurdeehitus. (Foto: H. Pärdi, 2017)

> Kesklinna ilmele lisab värskest 2006. aastal arhitekt U. Künnapu projekti järgi valminud minimalistlik turupaviljon. (Foto: H. Pärdi, 2017)

> Omanäolise modernse arhitektuuriga paistab silma arhitekt A. Lunge projekti järgi 2012. a ehitatud Otepää kiirabi-jaam (Tartu mnt 1B). (Foto: H. Pärdi, 2017)

~ Üks Otepää uusima arhitektuuri pärle on vana lammutatud piimatööstuse asemele (Pikk 22) arhitekt E. Urbeli projekti järgi ehitatud stiilne valge funkellamu. (Foto: H. Pärdi, 2017)

